

A1999-13 24.09.99

Norsk Byggevarebase - NOBB

Sammendrag:

Trelast- og byggevarehandelens fellesorganisasjon (TBF) og Norsk Byggtjeneste (NBT) ba Konkurransetilsynet vurdere om Norsk Byggevarebase (NOBB) er i strid med konkurranseloven. NOBB er en felles varedatabase for byggevarer, og fungerer som en informasjonskanal mellom leverandører/produsenter og grossister/detaljister. Databasen formidler også vareinformasjon til profesjonelle sluttbrukere som entreprenører og håndverkere. Tilsynet kom til at basen ikke ble rammet av forbudsbestemmelsene, og at det ikke var grunnlag for inngrep. Det ble presisert at TBF og NBT ikke må legge restriksjoner på adgangen til å benytte basen, men at en viss prisdiskriminering mellom brukergrupper kan forsvares.

Torsdag 19. november 1998 ble det avholdt møte mellom ansvarlige aktører for Norsk Byggevarebase (NOBB) og Konkurransetilsynet. Møtet var etter initiativ fra Norsk Byggtjeneste (NBT) og Trelast- og byggevarehandelens fellesorganisasjon (TBF) som begge er involverte parter i Norsk Byggevarebase. Hensikten med møtet var at representanter for NOBB skulle oppdatere tilsynet om utviklingen i NOBB samt informere om forestående endringer i 1999.

Konkurransetilsynet har vurdert hvorvidt NOBB blir berørt av forbudsbestemmelsene i konkurranseloven. Tilsynet har også tatt stilling til om NOBB medfører andre former for konkurransereguleringer som gir grunnlag for inngrep etter lovens § 3-10.

Databasen

NOBB er en felles varedatabase for byggevarer. Denne databasen skal være et verktøy for hele byggevarebransjen. I dag holder databasen orden på 140.000 produkter fra 270 leverandører. (Kilde: BYGG & TRE nr. 9 - november 1998.) Fra

1. januar 1999 eies NOBB av et selskap med navn Norsk Varedatabase ODA AS. Dette selskapet eies igjen 45% av NBT, 45% av TBF og 10% av en medarbeider i selskapet.

NOBB fungerer som en informasjonskanal mellom leverandører/produsenter og grossister/detaljister. Databasen formidler også vareinformasjon til enkelte forhandleres kunde grupper. NOBB sin rolle kan illustreres grafisk på følgende måte:

Ulike aktørers befatning med NOBB

Produsent/leverandør

Produsenter og leverandører (Prod/lev 1, 2, 3 og 4) legger inn vare- og prisinformasjon (V&P) om sine egne produkter i NOBB-basen. Alle involverte produsenter/leverandører er dermed representert med sin egen vare- og prisinformasjon.

De priser som legges inn fra produsent/leverandør blir i NOBB kalt prisindeks og er definert som "dårligste fabrikkpris". Dette er en indeks som er tilgjengelig og synlig for alle forhandlere, detaljister og grossister som er brukere av databaseinformasjonen. Den innlagte prisindeksen forteller ikke den faktiske pris på en vare, da en her må kjenne til de individuelt avtalte rabattbetingelsene mellom produsent/leverandør og detaljist/grossist. De individuelle rabattavtalene blir ikke lagt inn i NOBB.

En produsent/leverandør har kun tilgang på å hente ut informasjon om sine egne produkter i basen og har dermed ikke mulighet til direkte gjennom basen å vite noe om de andre produsentenes/leverandørenes produkter slik de er registrert i NOBB. Dette gjelder både innrapporterte prisindekser og annen produktinformasjon fra en annen leverandør.

Grossist/detaljist

Detaljist, grossist eller byggevarekjede er hovedbrukerne av databaseinformasjonen. Disse kan hente ut informasjon om alle varene som er registrert i NOBB. Dette gjelder både teknisk informasjon og informasjon om de innlagte prisindeksene for ulike artikler.

Siden de innmeldte prisindeksene ikke gjenspeiler de konkrete priser den enkelte kjøper betaler, kan ikke én grossist vite hva en annen grossist faktisk betaler ut fra det som opplyses i databasen. Én aktør kan heller ikke vite hvor mye andre aktører handler hos den enkelte leverandør. Dette er fordi både de endelige prisene og kjøpskvantum følger av individuelle forhandlingsresultat som ikke innrapporteres i NOBB.

Utøvende entreprenør

NOBB-medlemmer som er registrert som utøvende entreprenører har kun tilgang på den tekniske vareinformasjonen som ligger i databasen.

Når den enkelte aktør tegner en avtale med NOBB, får vedkommende utlevert den aktuelle programvaren for den NOBB-tilgangen vedkommende skal ha. Dette sikrer at informasjonen bare går i den anviste pilretningen, jf. figuren over.

Tilgang til databasen

Man må være medlem av NOBB for å legge inn eller hente ut informasjon av databasen. Det eneste kriteriet for å bli medlem er at vedkommende må ha bransjetilknytning samt at vedkommende betaler pålagte vederlag. NOBB-medlemmer betaler vederlag i form av et innmeldingsgebyr (NOBB-kontrakt), en årlig vedlikeholdsavgift samt en halvårsavgift avhengig av byggevareomsetning. På brukersiden (dvs. grossister, detaljister og utøvende entreprenør) foreligger det en prisdiskriminering mellom aktører

som er medlem av TBF og de som ikke er medlem i TBF. Det at TBF-medlemmer betaler mindre for NOBB medlemskap enn andre blir begrunnet med at TBF og dens medlemmer har bidratt mye under utviklingen av NOBB. Dette er noe man ønsker at TBF-medlemmer skal ha fordel av. Det er kun halvårsavgiften som er gjenstand for prisdiskriminering. Prisdifferansen utgjør et prisavslag på mellom 53% og 27% for et TBF-medlem avhengig av aktørens omsetning. For de minste aktørene gir det å være medlem i TBF et prisavslag tilsvarende ca kr 1500,- i halvåret.

NOBB-basen i forhold til forbudsbestemmelsene i krrl §§ 3-1 - 3-4

Krrl § 3-4 sier at sammenslutninger av ervervsdrivende ikke må fastsette eller oppfordre til reguleringer som er nevnt i krrl § 3-1.

NBT og TBF representerer henholdsvis byggevareprodusentene og detaljist/grossistledet. Selv om NOBB nå organiseres som et fellesforetak, ODA AS, utgjør selskapet etter Konkurransetilsynets vurdering like fullt et samarbeid mellom flere selvstendige ervervsdrivende, koordinert gjennom NBT og TBF. NBT og TBF må regnes som "sammenslutninger av ervervsdrivende" i § 3-4s forstand.

Krrl § 3-1 sier at to eller flere ervervsdrivende for salg av varer eller tjenester ikke må samarbeide om å fastsette eller søke å påvirke priser, avanser eller rabatter.

Det første spørsmålet er om opprettelsen av databasen innebærer et **horisontalt prissamarbeid mellom produsenter/leverandører** i strid med § 3-1 første ledd.

Den enkelte produsent/leverandør vil kun ha direkte tilgang til egne priser. NOBB gir ikke tilgang til opplysninger om konkurrerende produsenters priser eller vareinformasjon. Produsentene/leverandørene legger inn sine priser i basen uavhengig av hverandre. Det er ikke lagt opp til noen form for kontakt mellom de ulike produsenter/leverandører med hensyn til de opplysninger som legges inn i NOBB.

Det kan derfor ikke ses at samarbeidet i NOBB får noen innflytelse på den enkelte produsents/leverandørs fastsettelse av den pris som legges inn i NOBB eller tidspunktet for innmelding av priser. Det legges heller ingen begrensninger på den enkelte produsents/leverandørs handlefrihet når det gjelder fastsettelse av eventuelle rabatter overfor den enkelte avtaker.

NOBB kan likevel sies å medføre en viss ensretting av prisstrukturen i bransjen ved at det legges inn en form for bruttopris i basen som det normalt vil gis rabatt på. Så lenge det ikke er noen kontakt mellom produsenter/leverandører med hensyn til priser og rabatter, kan det imidlertid ikke ses at dette i seg selv er tilstrekkelig til at samarbeidet i NOBB rammes av forbudet i § 3-1 første ledd.

Konkurransetilsynet har således kommet til at samarbeidet i NOBB ikke innebærer et horisontalt prissamarbeid mellom produsenter/leverandører.

Konkurransetilsynet finner likevel grunn til å presisere at enhver form for koordinering mellom produsenter/leverandører om hvilke priser som skal legges inn i databasen eller størrelsene på de rabatter som skal innrømmes ved salg til avtakerne, vil være forbudt i henhold til konkurranseloven

§ 3-1.

Samarbeidet i NOBB reiser videre spørsmål om databasen innebærer noen form for **vertikal regulering/påvirkning av grossisters/detaljisters videresalgspriser** som kan være i strid med § 3-1 første eller annet ledd.

Som nevnt ovenfor kan den pris som legges inn i NOBB sies å være en form for bruttopris som det normalt vil gis rabatt på.

Bruttoprissystemer er omhandlet i forarbeidene til konkurranse-loven. I Ot.prp. 1992-93:41 på side 107 heter det:

"Det vil foreligge en leverandørregulering selv om en leverandør ikke gir uttrykkelig beskjed om hvilke priser eller avanser avtakerne skal eller bør regne, dersom han foretar fakturering på grunnlag av bruttopriser som er satt slik at avtakerne vanligvis vil nytte dem som salgspriser. Dette betegnes ofte "bruttoprissystem", der leverandøren fastsetter sine priser som detaljistpriser og utmåler fortjenesten for detaljistene og eventuelle grossister i form av rabatter på detaljistprisene. Slike forhold vil også gå inn under § 3-1 annet ledd."

De priser som produsenter/leverandører legger inn i NOBB betegnes som nevnt ovenfor som "dårligste fabrikkpris". Av den informasjon som er forelagt Konkurransetilsynet fremgår det ikke at NOBB vil innebære en innføring av et "bruttoprissystem" som beskrevet i sitatet fra lovens forarbeider.

Konkurransetilsynet vil likevel presisere at den enkelte produsent/leverandør ikke må utforme sine fakturaer eller for øvrig opptre på en måte som gjør at den pris som er innlagt i NOBB fremstår som den pris avtakerne skal eller bør beregne ved videresalg. En slik fremgangsmåte vil være i strid med § 3-1 annet ledd.

For øvrig vil Konkurransetilsynet fremheve at den enkelte avtaker må stå fritt med hensyn til hvordan han beregner sine videresalgspriser. Det vil stride mot § 3-1 annet ledd dersom den enkelte produsent/leverandør legger føringer på denne beregningen. Den enkelte produsent/leverandør kan imidlertid oppgi veiledende videresalgspris overfor sine avtakere i medhold av § 3-1 fjerde ledd, men dette forutsetter at prisen uttrykkelig betegnes som veiledende. Ut over dette må det ikke legges noen føringer på den enkelte grossisters/detaljists beregning av videresalgspriser.

For det tredje er det et spørsmål om NOBB leder til **et samarbeid om eller koordinering av videresalgspriser mellom aktørene på avtakersiden.**

I den informasjon som er forelagt Konkurransetilsynet har det ikke fremkommet opplysninger som tyder på at NOBB legger føringer på hvordan aktørene på grossist/detaljistleddet skal beregne sine videresalgspriser. De prisopplysningene som legges inn i NOBB kan således ikke ses å påvirke priskonkurransen mellom aktørene på avtakersiden.

Konkurransetilsynet vil imidlertid presisere at enhver form for koordinering av avtakernes videresalgspriser mellom aktørene på avtakersiden vil være et ulovlig prissamarbeid i strid med § 3-1 første ledd. Den enkelte avtaker må stå fritt til å velge hvordan han beregner sine videresalgspriser.

Når det gjelder utøvende entreprenører, har disse ikke tilgang til prisopplysninger fra NOBB. Følgelig kan NOBB ikke innebære noen form for prissamarbeid mellom disse aktører.

Konkurransetilsynet har på denne bakgrunn kommet til at NOBB-basen slik den fremstår etter de seneste endringer, ikke rammes av forbudsbestemmelsene i konkurranselovens §§ 3-1 til 3-4.

NOBB-basen i forhold til vilkår for inngrep etter krrl § 3-10

Konkurransetilsynet ser positivt på NOBB sin rolle med hensyn til å gjøre markedet mer oversiktlig og vareopplysninger lettere tilgjengelige for brukerne av NOBB-informasjonen.

Tilsynet er imidlertid opptatt av at det ikke foreligger noen restriksjoner på hvem som kan bli NOBB-medlem. I denne sammenheng er tilsynet skeptisk til aktiv bruk av prisdiskriminering i favør av TBF-medlemmer eller NBT-medlemmer. En høy grad av prisdiskriminering kan virke regulerende på hvilke aktører som innlemmes som NOBB-medlemmer.

Med hjemmel i krrl § 3-10 kan tilsynet gripe inn dersom betingelsene for å bli NOBB-medlem oppfattes som egnet til å begrense konkurransen i strid med formålet om effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser. Tilsynet anser imidlertid ikke dagens prisdiskriminering i favør av TBF-medlemmer som omfattende nok til å gi grunnlag for inngrep etter § 3-10. Størrelsen på prisdiskrimineringen er begrenset. Den tenderer til være prosentvis størst for de minste aktørene og utgjør for disse aktørene en differanse på ca kr 1500,- i halvåret. Denne differansen vil etter vår oppfatning ikke kunne medvirke til å hindre aktører i å bruke basen i noe merkbart omfang som er egnet til å påvirke konkurransen. Differansen begrunnes da også med at medlemmene i TBF har bidratt med midler til å bygge opp basen og at det derfor er rimelig at nye aktører også bidrar i forhold til å dekke disse kostnadene. Vi har heller ikke mottatt noen klager eller signaler fra aktører på at prisdiskrimineringen virker ekskluderende.

Tilsynet ønsker likevel å gjøre oppmerksom på at inngrep etter § 3-10 kan bli aktuelt dersom prisdiskriminering eller andre former for regulering i fremtiden brukes aktivt på en måte som tilsynet oppfatter som konkurranseskadelig.

Tilsynet ber om å bli informert om endringer i regelverk og praktisering av NOBB-basen.

[til toppen](#)